

Uchwała z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZP 127/06

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący)

Sędzia SN Mirosław Bączyk

Sędzia SN Antoni Górski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Heleny C. przeciwko Wiktorowi K., Jadwidze B., Jackowi K., Emilii K., Albinie N., Adamowi K., Joannie T., Tomaszowi K. i Irenie C. o ustalenie nieważności umowy, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 21 grudnia 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2006 r.:

"Czy biegłemu sądowemu podatnikowi podatku od towarów i usług przysługuje wynagrodzenie tylko w wysokości wynikającej z treści Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym (Dz.U. 46 poz. 254 ze zm.), czy też stosownie powiększone o należny podatek VAT?"

podjął uchwałę:

Sąd przyznaje biegłemu będącemu podatnikiem w zakresie podatku od towarów i usług wynagrodzenie bez uwzględnienia tego podatku.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Olkuszu postanowieniem z dnia 29 maja 2006 r. przyznał biegłemu geodecie Henrykowi Ż. wynagrodzenie za opracowanie opinii w kwocie 3681,14 zł., akceptując w całości wystawiony przez niego rachunek, w którym biegły uwzględnił także podatek od towarów i usług w wysokości 663,81 zł.

Rozpoznając zażalenie uczestniczki Albiny N., w którym zarzuciła, że przyznane biegłemu wynagrodzenie jest zawyżone m.in. o bezpodstawne uwzględnienie podatku od towarów i usług płaconego przez biegłego, Sąd Okręgowy w Krakowie przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia

przytoczone zagadnienie prawne. Podkreślił, że wątpliwości istniejące na gruncie poprzedniego stanu prawnego wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 kwietnia 1997 r., III CZP 11/97 (OSNC 1997, nr 8, poz. 102), udzielając na podobne pytanie odpowiedzi przeczącej. Wątpliwości te pojawiły się jednak znowu w świetle nowych uregulowań prawnych; chodzi zwłaszcza o aktualny zakres obowiązku płacenia podatku od towarów i usług, określony w art. 5 w związku z art. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. Nr 54, poz. 535, ze zm.). (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podatek od towarów i usług (VAT) należy do tzw. podatków pośrednich, którymi określa się podatki skonstruowane w ten sposób, że ten kto jest podatnikiem podatku z punktu widzenia formalnoprawnego, w rzeczywistości nie ponosi jego ciężaru ekonomicznego, gdyż podatkiem zostaje obciążony inny podmiot. W odniesieniu do podatku od towarów i usług tym podmiotem jest konsument dostarczanego towaru lub usługi. Usługa w postaci wykonanej przez biegłego na zlecenie sądu opinii ma wyraźną specyfikę, odróżniającą ją od typowych usług opodatkowanych podatkiem od towarów i usług.

Należy podkreślić, że źródłem powołania biegłego nie jest stosunek cywilnoprawny dwóch równoprawnych podmiotów; jest to stosunek o charakterze publicznoprawnym, zawiązany na podstawie norm procesowych (por. m.in. w postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 1974 r., II CZ 39/74, OSNC 1975, nr 6, poz. 93, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1974 r., III CZP 76/74, OSNC 1975, nr 7-8, poz. 108 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2000 r., II UKN 36/00, OSNP 2002, nr 12, poz. 289). Prezentowane w tej kwestii w judykaturze stanowisko odmienne jest nieprzekonujące (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1996 r., III CZP 22/96, "Monitor Prawniczy" 1996, nr 8, s. 290, lub postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1997 r., III CKU 24/97, OSP 1998, nr 3, poz. 61).

Odmienność omawianej usługi w rozpatrywanym kontekście polega jeszcze na tym, że trudno wskazać konsumenta, którego obciążać powinien podatek od towarów i usług. Nie jest nim sąd, który powołał biegłego, gdyż dopuszczenie dowodu z opinii biegłego nie następuje w interesie lub na rzecz sądu, lecz dla wyjaśnienia okoliczności wymagających wiadomości specjalnych, a więc w interesie publicznym, którym jest dobro wymiaru sprawiedliwości; z tych samych względów

nie jest też konsumentem tej usługi strona (uczestnik postępowania). Dlatego nie sposób na podstawie powołanych przepisów regulujących podatek od towarów i usług obciążyć nim sąd, nawet w przypadku dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z urzędu, albo stronę (uczestnika), ponoszącą ostatecznie koszty postępowania w sprawie. Podkreślenia wymaga, że – wbrew sugestii Sądu Okręgowego – dodany do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. Nr 97, poz. 970 ze zm.) rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 25 maja 2005 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. Nr 95, poz. 797) przepis § 3 ust. 2 nie nakłada obowiązku płacenia tego podatku na inne podmioty (sąd, strony procesu), lecz przesuwając jedynie moment powstania obowiązku jego płacenia z chwili wykonania usługi na, korzystniejszą dla biegłych, chwilę wypłaty im wynagrodzenia za sporządzoną opinię. Należy więc stwierdzić, że w tym stanie rzeczy podstawą obciążenia sądu lub strony podatkiem od towarów i usług mogłaby być tylko regulacja prawna zaliczająca wyraźnie ten podatek do kosztów sądowych, podobnie jak to się stało z podatkiem od towarów i usług należnym od wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego ponoszonego przez Skarb Państwa za czynności nieopłaconej pomocy prawnej, udzielanej z urzędu. Obowiązek uwzględniania podatku od towarów i usług od przyznanego wynagrodzenia za te czynności został wprowadzony rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 października 2005 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 219, poz. 1872) i rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 października 2005 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 219, poz. 1873). W obowiązującym stanie prawnym nie ma analogicznego rozwiązania dotyczącego podatku od towarów i usług, płaconego przez biegłych sądowych.

Przetrasponowania tego podatku na sąd lub strony (uczestników) nie przewiduje w szczególności rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym (Dz.U. Nr 49, poz. 445 ze zm.). Przepis § 1 rozporządzenia

stanowi, że do kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych należy wynagrodzenie za wykonaną pracę, koszty zużycia materiałów oraz inne wydatki niezbędne do wydania opinii. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 kwietnia 1997 r., III CZP 11/97, nie można do kategorii „inne wydatki” zaliczyć podatku od towarów i usług, tym bardziej, że obecnie – jeżeli obciąża biegłego – obowiązek jego płacenia powstaje dopiero po wypłacie należnego wynagrodzenia, a nie po wydaniu opinii. Przyznając wynagrodzenie biegłemu, sąd nie ma zatem podstawy do uwzględnienia tego podatku. Jest to sytuacja dla biegłych niekorzystna, jej zmiana może być jednak dokonana tylko przez zmianę obowiązującej regulacji prawnej, dotyczącej wynagrodzenia biegłych.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w uchwale (art. 390 k.p.c.).